

Erfaringer fra forskningsprosjektet CORAL (Samhandling for bedre munnhelse for eldre hjemmeboende)

Vibeke Ansteinsson, Forskningsleder Tannhelsetjenestens kompetansesenter Øst (TkØ) og Førsteamanuensis II, avdeling for folkehelsevitenskap, UiO

Ragnhild Hellesø, Professor og avdelingsleder, avdeling for folkehelsevitenskap, UiO

Kort om CORAL-prosjektet

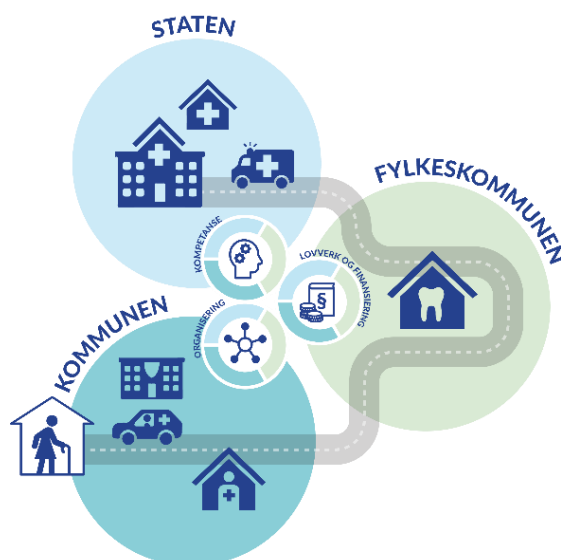
Prosjektet Connecting ORAL health and home Care (CORAL) er et forskningsprosjekt finansiert av Norges forskningsråd (prosjektperiode 2020-2026). CORAL har fokusert på samhandlingslandskapet mellom tannhelsetjenesten og pleie- og omsorgstjenesten (Figur 1). Prosjektet eies av Avdeling for folkehelsevitenskap, Institutt for helse og samfunn (HELSAM), UiO og har Tannhelsetjenestens kompetansesenter Øst (TkØ) som hovedsamarbeidspartner. Prosjektet består av fire arbeidspakker: I arbeidspakke 1 har vi gjort en sammenstilling av eksisterende kunnskap om tannhelse hos eldre hjemmeboende som mottar helse- og omsorgstjenester, gjennomført intervjuer med pasienter og fokusgruppeintervjuer og spørreskjemaer til ansatte i tjenestene hvor vi har undersøkt organiseringen av og samhandlingen mellom disse helsetjenestene nivåene. I arbeidspakke 2 gjennomførte vi en samskappingsprosess der representanter fra tannhelsetjenesten, hjemmetjenesten, pårørende og pasienter var representert. Våre innspill til tannhelseutvalget baserer seg på sentrale resultater fra arbeidspakke 1 og 2.

Mer informasjon om prosjektet finnes på: [Samhandling for bedre tannhelsetjeneste til hjemmeboende pasienter \(CORAL\) - Institutt for helse og samfunn \(uio.no\)](https://www.uio.no/samhandling-for-bedre-tannhelsetjeneste-til-hjemmeboende-pasienter-coral)

Bakgrunn for prosjektet

God samhandling er viktig i det forebyggende arbeidet. Ifølge dagens regelverk er det slik at eldre som mottar helsehjelp i hjemmet og som bor i institusjon, har rett til gratis tannbehandling i den offentlige tannhelsetjenesten (DOT) i fylkeskommunen. Dagens organisering med hjemmesykepleien organisert i kommunen og tannhelsetjenesten organisert i fylkeskommunen – som eneste helsetjeneste – skaper utfordringer når de to tjenestene har ansvaret for de samme pasientene.

Dårlig munnhelse kan føre til store smerter, dårlig ernæring og psykososiale problemer; redusere evnen til å snakke og interagere sosialt (1). I verste fall fører forsømt tannhelse til alvorlig sykdom, økt behandlingsbehov, flere sykehusinnleggelse og for tidlig død (2). I 2015 ble kostnadene knyttet til sykdommer i munnhulen estimert til rundt 5 milliarder norske kroner pr år (direkte og indirekte kostnader) (3). Sett i lys av at sykdommer i munnhulen i stor grad kan forebygges, representere dagens praksis med blant annet mangelfull samhandling en stor samfunnsøkonomisk byrde og store omkostninger for individet.

Figur 1 Helsetjenestens samhandlingslandskap. Illustrasjon hentet fra CORAL-prosjektet v/Vibeke Ansteinsson og Ragnhild Hellesø. Copyright CORAL

Kontekst og hovedfunn

Å skape god og effektiv samhandling på tvers av profesjoner, forvaltningsnivåer og organisasjoner, vet man gjennom forskningen på andre samhandlingsarenaer at er utfordrende og krever en systemisk tilnærming.

Forskningen fra CORAL viser:

I kunnskapsoppsummeringen fant vi at ivaretagelse av munnhelse i hjemmesykepleien ofte er en forsømt oppgave. Hjemmeboende pasienter får ikke adekvat ivaretagelse av munnhelsen og betydelige behandlingsbehov er realiteten (1).

Data fra intervjuer og spørreundersøkelser belyser flere perspektiver at samhandlingen (ansatte og fra pasient- og pårørende) og viser at: (noe av dataene er ikke publisert):

- Offentlige tannhelsetjenesten og helse- og omsorgstjenester i hjemmet jobber i organisatoriske og teknologiske siloer – de har ofte for lite kjennskap til hverandre
- Det er først når det oppstår et akutt munnhelseproblem at tannhelsetjenesten blir kontaktet av hjemmesykepleien.
- Eldre som mottar helsehjelp i hjemme får ofte ikke nødvendig informasjon om sine rettigheter gjennom DOT.
- Det er få regelmessige kontaktpunkter mellom tannhelsetjenesten i fylkeskommunen og hjemmebasert omsorg i kommunen.
- Et uavklart ansvarsforhold mellom hjemmesykepleien og tannhelsetjenesten hva gjelder oppfølging av tannhelseutfordringer.
- De som jobber med eldre hjemmeboende pasienter erkjenner behovet for å forebygge, men handlingsberedskapen, kompetansen og virkemidlene de har til rådighet er ikke rettet mot en slik praksis.
- Det er vanskelig å fortolke lovverket; noe som gjør at ikke alle med rettigheter får nødvendig informasjon til rett tid.
- Det kan oppstå etiske dilemmaer mellom det ansatte i tjenestene vurderer er gode tjenester for pasienten og pasientens rette til å ta egne valg.

På bakgrunn av data som er samlet inn i CORAL-prosjektet er våre råd:

- *Tilrettelegg for økt samhandling mellom tannhelsetjenesten og andre helse- og omsorgstjenester gjennom:*
 - Å etablere strukturer og teknologier for digital samhandling mellom tannhelse og andre relevante helse og velferdstjenester (sykehus, fastlege, barnevern). Nye løsninger bør integreres i eksisterende systemer og arbeidsprosesser.
 - Å etablere felles møteplasser på tvers av tjenesten og inkluder tannhelse i allerede eksisterende møteplasser som f.eks. helsefelleskapene. Her må de odontologiske miljøene også kjenne sin besøkelsestid.
 - Å øke integreringen at tannhelse mot andre relevante aktører og prosesser (for eksempel digitaliseringsprosesser og arbeid med nye meldinger på samhandlingsfeltet).
- *Harmoniser og forenkle lovverket som regulerer samhandling, deling av informasjon, rettigheter og ansvar på tvers av helsetjenestene slik at:*

- For eksempel eldre som mottar helsehjelp i hjemmet mottar nødvendig informasjon om sine rettigheter i DOT, til rett tid.
- Det kan tilrettelegges for deling av nødvendige data på tvers av tjenestene
- *Lovpålagt ansvar for medvirkning til forskning i tannhelsetjenesten og et lovpålagt ansvar for forskning for fylkeskommunen:*
 - Det blir lettere for ansatte i tannhelsetjenesten å initiere og bidra inn i forskningsprosjekter i regi av for eksempel odontologiske kompetansesenteret.
 - Forskningskompetansen i tannhelsetjenesten øker både gjennom deltakelse i forskningsprosjekter og gjennom at ansatte for eksempel får mulighet til å ta en doktorgrad.

Oppsummert:

Tiltak for å bedre tannhelsetjenesten til eldre hjemmeboende med rettigheter, krever at det utvikles hensiktsmessige rutiner, møteplasser og digitale løsninger som har et forebyggende fokus for å unngå at akutte situasjoner oppstår.

Vi i CORAL-prosjektet bidrar gjerne med mer informasjon og data fra CORAL-prosjektet. Kontakt Vibeke Ansteinsson: vibekean@ofk.no

Vitenskapelige publikasjoner i CORAL-prosjektet så langt (flere er underveis)

Henni SH, Skudutyte-Rysstad R, Ansteinsson VE, Hellesø R, Hovden EAS. Oral health and oral health-related quality of life among older adults receiving home health care services: A scoping review. *Gerodontology*, 2022 Jun;40(2)

Uhlen-Strand M-M, Hovden EAS, Schwendicke F, Ansteinsson VE, Mdala I, Skudutyte-Rysstad R. Dental care for older adults in home health care services - practices, perceived knowledge and challenges among Norwegian dentists and dental hygienists. *BMC Oral health* 2023 Apr 18;23(1).

Factors influencing home health care providers' performance of oral health care for older people: A qualitative study Silje Havrevold Henni, Vibeke Ansteinsson, Lena Mamykina, Ewa A Szyszko Hovden, Lene Hystad Hove, Ragnhild Hellesø. *Int J Older People Nurs* 2023 Sep;18(5).

Uhlen-Strand, Marte-Mari; Hovden, Ewa Alicja Szyszko; Schwendicke, Falk; Ansteinsson, Vibeke Elise; Mdala, Ibrahimu & Skudutyte-Rysstad, Rasa. Tannhelsetjenester til eldre med hjemmetjenester – praksis, egenvurdert kunnskap og utfordringer blant norske tannleger og tannpleiere. *Nor Tannlegeforen Tid*. 2023; 133: 980-90.

Relevante populærvitenskapelige publikasjoner:

[Munnhelse – et forsømt samhandlingslandskap \(dagensmedisin.no\)](https://dagensmedisin.no)

Referanser:

1. Henni SH, Skudutyte-Rysstad R, Ansteinsson VE, Hellesø R, Hovden EAS. Oral health and oral health-related quality of life among older adults receiving home health care services: A scoping review. *Gerodontology*, 2022 Jun;40(2)
2. Schwendicke F, Stolpe M, Müller F. Professional oral health care for preventing nursing home-acquired pneumonia: A cost-effectiveness and value of information analysis. *J Clin Periodontol*. 2017;44(12).
3. Righolt AJ, Jevdjevic M, Marcenes W, Listl S. Global-, Regional-, and Country-Level Economic Impacts of Dental Diseases in 2015. *J Dent Res*. 2018;97(5).

